

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 40.

V Ljubljani, dne 4. septembra 1914.

Leto IX.

Strokovna društva in vojska.

Vojska je prizadajala tudi delavskim strokovnim društvom močan udarec. Pod orožje je moralo veliko članov odriniti, da s krvjo in z življenjem branijo koristi svoje domovine. Ti seveda glede na vplačevanje članarine odpadejo, kar se bo seveda vsem strokovnim organizacijam močno poznalo. Od tistih članov, ki so doma ostali, se mora zato z vso gotovostjo pričakovati, da ostanejo zvesti svoji organizaciji, naši J. S. Z. Le, če prav vsi, pa prav vsi člani in osebno vodstva naših plačilnic in krajin skupin, izpolnjujejo sproti in natančno svoje dolžnosti nasproti svoji Zvezi, more ostati naša Zveza tudi v hudih vojskih časih trdna in neomajana, kar bo le v korist slovenskemu kršč.-soc. delavstvu, milemu našemu narodu in skupni naši domovini. Naj se vsi člani in članice opozarjajo, da če kdo ni dva meseca plačal prispevkov, preneha biti član. Taki člani, ki s prispevki zaostanejo, naj se pismeno opominja, da zaostale prispevke poravnajo, če pa tega ne store, naj se načelnikstvu naznanijo, da jih izključijo.

V teh resnih in hudih časih naj postopajo vodstva krajin skupin, kadar nakazujejo podpore ali pa, ko priporočajo razne izredne podpore, med katere spadajo tudi brezposelne podpore, naj postopajo skrajno natančno za umevanje podpore brezposelnim. Vodstvo mora dognati, če član, ki prosi za podporo, res tudi pridno išče delo. Brezposelna podpora se v popolni meri ne more podeljevati tam, kjer se kako podjetje zapre, ker to je strokovnotehnični izpor. Za izpore pa veljajo tista določila poslovnika J. S. Z., ki določajo pravice članom ob stavkah. Izredna podpora se more izprtim članom J. S. Z. deliti le z ozirom na stanje zvezinega premoženja in se mora vsak slučaj natančno presoditi v kakšni meri da je član v bedi. Vodstva krajin skupin in plačilnic naj glede na podelitev izredne podpore v slučaju brezposelnosti natančno postopajo v zmislu določil § 12. Tistih prošnje za izredne podpore, ki ne navajajo vseh v tem paragrafu navedenih določil, pisarna centrale sploh ne sme predložiti načelnikstvu. Izključeni so sploh od izredne podpore v slučaju brezposelnosti tisti člani in članice, ki dobe podporo, ker so njih svojci pod orožjem.

Centrala hoče in mora varčevati, ker ve, da na brezposelnosti, ki je posledica vojske, J. S. Z. ne sme propa-

sti. Na drugi strani je pa tudi dolžnost poklicanih javnih funkcionarjev, da ob tej višji sili iz višjih državnih interesov skrbijo za to, da dobe brezposelni delavci in delavke delo, kar je že ponovno v popolnem umevanju državnih koristi najodločneje v teh hudih časih naglašal naša trgovinsko ministrstvo.

Kjer se torej pojavijo slučajji večje brezposelnosti, naj vodstva naših krajin skupin in plačilnic takoj vplivajo, da domača županstva vse store tako pri državnih kakor pri deželnih oblastih, da delavstvo, ki je radi popolnoma upravičene in potrebne vojske, ki bi jo bili morali tudi iz gospodarskih razlogov kmalu izvojskovati, dobe delo. Res, glavna skrb najmerodajnejših krogov mora biti zdaj armada, ampak najmerodajnejši krogi so že pokazali, da jim je tudi na tem, da vsled brezposelnosti delavstvo ne bo stradalo. Imajo pa bodisi že državni ali deželni uradi zdaj dela čez glavo in zato naj tudi prizadeti občinski uradi svoje store, da opozore tam, kjer nastane brezposelnost, na to in na posledice brezposelnosti pristojne oblasti. Če ne morejo tvornice delati, naj se velika javna dela izdelujejo, pri katerih naj se uporabljajo domači brezposelni delavci in delavke.

Z ozirom na sedanji položaj je cela vrsta socialno demokratskih strokovnih društev ustavila, znižala in otežkočila izplačevanje cele vrste podpor.

Socialno demokratska osrednja zveza steklarskih delavcev je ustavila izplačevanje vseh podpor, ker če podpore izplačujejo, je v nevarnosti obstoj organizacije.

Socialno demokratska zveza lesnih delavcev je vse podpore za polovico znižala.

Socialno demokratska zveza kovinskih delavcev je ustavila popolno podporo, čakalno dobo za brezposelne podpore je pa podaljšala na tri tedne.

Stara in mogočna zveza tiskarjev je ustavila v soboto 15. avgusta t. l. vse delavske in bolniške podpore, ki jih centrala izplačuje.

Načelnikstvo Jugoslovanske Strokovne Zveze ne namerava tako radikalno postopati. Samo hoče v korist skupnosti najstrožje varčevati in prosi ter pričakuje, da jo v tem njenem stremljenju podpirajo vsi člani in članice, predvsem pa tisti in tiste, ki so jim njih tovariši in tovarišice naložile odgovornosti polno breme, da vodijo krajne skupine in plačilnice. Poostrišli smo samo določila o izplačevanju brez-

poselnih podpor. Čisto nič nismo prikrajšali bolniških, preseljevalnih, popotnih in podpor za slučaj smrti. Pač pa centrala J. S. Z. pričakuje, da se tudi pri priporočilih za izplačevanje vseh teh podpor postopa uljudno strogo. Za vsak mlad nahod ne gre, da se zahteva že bolniška podpora. Naj ob tej priliki pripomnimo, da naj se strogo gleda na to tudi pri podeljevanju bolniških podpor, kar določa vsem pravilom prideljani Poslovni red glede mu bolniške podpore. Pisarni je strogo naročeno, da ne sme izstaviti od 1. septembra naprej nobene nakaznice, če ni naznanilo natančno tako izpolnjeno, kakor se to določa v »Poslovnem redu«.

Načelnikstvo je prepričano, da ne bo treba čisto nič krajšati bolniških podpor, kakor se je to tu in tam mislilo. Seveda na drugi strani se pa mora tudi gledati na to, da člani in članice ne bodo ostali s svojimi prispevki na dolgu.

Naše premoženje je močno dovolj, da gledamo brez skrbi v bodočnost in da obveznosti, ki jih imamo nasproti svojim članom, tudi v teh hudih časih izpolnimo. Brez strahu, brez bojzani gledamo v bodočnost.

Načelnikstvo J. S. Z.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Ustanova za invalide avstrijskih železnic. Kuratorij avstrijskih železnih podpornih zalog razpisuje podpore takim železniškim uslužbencem, oziroma delavcem z delavci v železnih delavnicah, ki so v službi ali nad obratom ponesrečili in ki so se tako poškodovali, da si ne morejo sploh ničesar pridobiti ali ki niso v stanu, da si z delom toliko prislužijo, kolikor so zaslužili, predno so ponesrečili in ki niso bili od železniških družb po določilih jamstvene postave nič ali ne zadostno odškodovani, ker se niso ozirali na obstoječe predpise (lastna krivda) ali pa iz drugih razlogov. Če so taki železniški uslužbenci ali delavci vstali takoj mrtvi ali če so umrli na posledicah nezgode, se lahko podpirajo po istih pogojih njih svojci. Izključeni so slučajji, v katerih se je nesreča zgodila, vsled kaznivih dejanj ali če so se sami poškodovali ali če so se hoteli usmrtiti. Tisti, ki se hočejo za take podpore potegovati, naj svoje prošnje vložijo pri tisti železniški upravi, pri kateri so sami, oziroma so njih soprogi ali očetje služili. Prošnje naj se vložijo vsaj do 15. oktobra 1914. Ozirati se je le na tiste prošnje, ki jih glede na istinitost podatkov potrde železniške uprave in jih

kuratoriju avstrijskih železniških zakladov priporoče.

Bolniška blagajna v Bosni in Hercegovini leta 1912. V Bosni in Hercegovini je bilo v letu 1912., 29 bolniških blagajn z 56.465 člani. Blagajne so imele dohodkov 1.742.948 K, izdatkov pa 1.548.122 K. Upravni stroški so znašali 160.541 K, premoženje koncem leta 1912. pa 1.064.632 K. Povprečno pride na vsako blagajno 1948 članov in 5536 K upravnih stroškov.

PAMETNE ODREDBE.

C. kr. policijsko ravnateljstvo je v Ljubljani odredilo, da morajo biti v Ljubljani gostilne zvečer ob 10. uri zaprte, kavnarje pa o polnoči. Žganjarne se morajo zapirati že ob 7. uri. Te navedbe so zelo pametne. Hvalijo jih celo ljudje, katere je vodila preje večkrat »polnočna lunica« domov. Sedaj se vsaj malo naspijo. V Ljubljani zadošča popolnoma ta policijska ura za gostilne in kavarne. Vse ponočne kavarne so odveč in služijo samo zapravljanju in pohujšanju. Zeleti je, da se v bodoče, nič več ne dovolijo.

RUDAR.

Rudarstvo v Bosni in Hercegovini. Bogata in lepa dežela Bosna in nje skalnato slikovita sestra Hercegovina, imata poleg poljedelstva in obrti tudi rudarstvo. To sicer ni tako dosežno, kakor bi si morda kdo na hip domišljaj, izkazuje pa vendar primeroma precejšnje številke glede delavstva.

Vseh gornjskih (rudarskih) delavcev je bilo v letu 1912. v teh deželah 4824, in sicer 3656 eraričnih. Erar je imel zaposlenih 2925 rudarjev in 731 plavžarjev. V privatnih je bilo zaposlenih skupno 1168 delavcev, od teh je bilo rudarjev 423, plavžarjev pa 745. Velika večina delavcev je bila domačinov, kakor kaže naslednje poročilo: Bosancev in Hercegovcev je bilo skupno pri erarju 3278 oseb, pri privatnih podjetjih 626. Iz Avstrije jih je bilo pri erarju 255, privatno 150. Ogrrov je bilo pri erarju 111, privatno 75. Inozemcev je bilo pri erarju 12, privatno 10. Požezni šihntni zaslužek je znašal 3 K 8 vin.

Število premogarskih delavcev na Angleškem. Za vsakega delavca, ki se peča z stanovskim vprašanjem, je potrebno, da vsaj približno pozna moč delavskih strok v raznih državah. V ta namen nam daje statistika neprecenljive podatke. Na Angleškem je bilo v letih 1912. in 1913. sledeče število premogarskih delavcev, všteti tudi železokamenite, ilovnate in škrlilne jame, skupno leta 1912. 1.089.165, leta 1913.

Zaradi resnice.

Spisal Iv. Baloh.

Bilo je nekega sobotnega večera, ko se je Janez odpravil domov. Ko so prejeli od gospodarja denar, tedaj so hlapci pili, Janez pa je počakal, ker mu je dejal najstarejši hlapec Šimen, da bo šel nocoj tudi z njim, ker ima opravke v vasi. Hlapci so pili ob sobotah navadno pozno v noč in mnogoteri je zapil polovico svojega zaslužka. Tudi Šimen bi bil tako storil, da ga ni Janez prigovarjal, naj se podviza in napoti, ako misli iti. Šimen ni pil veliko, pa bil je slaboten in pijača mu je šla v glavo. Hitro sta šla Janez in Šimen po klancu navzdol. Šimen je postal gostobeseden. Zogovarjala sta se o tem in onem, največ pa o Kovaču. In tedaj je Šimen povedal Janezu, da ga gospodar ne mara preveč, zato ker je prepošten . . . Povedal mu je, da služi pri Kovaču že tri leta in da je marsikaj pripomogel, da je Kovač bogatejši, kakor bi bil, če bi njega ne bilo. Prav na tihem je povedal, da tu pa tam, kedar more on in drugi hlapci, posekajo kako bukev v soseščini, zato jim pa da za nameček kako krono in pa kozarec vina. Čudno, skoro neverjetno se je to zdelo Janezu, saj je bil tudi on za hlapca in se to ni nikoli godilo, ali odkriti Šimen je pa

povedal, da se je pa takrat godilo, ko njega ni bilo zraven; pavšod pa itak ni bil navzoč. Če pa drugače ni bilo, so pa ponoči pripeljali. Ravno sinoči smo pripeljali pet bukovih hlovdov, pa lepih, zapomni si, je dejal Šimen, pa ne iz Kovačevega, — to so bile zadnje besede, katere je izpregovoril Šimen in šel po stranski poti domov.

Na Janeza so te besede napravile čuden vtis. Sam ni vedel, ali je res ali ne. Morda je lagal? Pa zakaj bi? Čudno se mu je zdelo res, da so včasih hlapci ponoči vozili ter se izgovarjali, da so se zamudili. A tudi Kovač mu ni ugajal. Zdelo se mu je, da ima nekaj na sebi, česar Janezu ne more prav zapupati, zdelo se mu je, da mu popolnoma ne ustreže, da ni popolnoma njegov . . . A če je res? Grdo se mu je zdelo, da sega človek po drugi lastnini, ki ima itak vsega dovolj. Nikdar mu ni posebno ugajal, najmanj sedaj . . .

Bližal se je domači koči. Razveselilo ga je doma dvoje cvetočih lic, čvetero ljubkih oči in prijazen obraz njegove Tinke. Pozabil je Šimna in njegove besede.

Hitro je pretekla nedelja in treba je bilo iti zopet na delo. Kar se je v soboto zvečer pripetilo, je že skoraj popolnoma pozabil. Šel je po navadi na svoje delo. Ko je bil že zgodaj zjutraj

pri skladišču, da bi odločil, kateri hlovi grede na žago, kateri za drva, tedaj so spali še vsi drugi hlapci. Janez je bil prvi na svojem mestu. Bilo je mrzlo decembersko jutro. Gori po cesti je prikorakal mož in se ustavil pri skladišču. Janez se zanj ni zmenil, misleč, da je kak kupec. Naposled pa se tujec ustavi pri hlovidih, ki so bili šele v soboto pripeljani, pokliče Janeza ter ga vpraša, kdo je pripeljal ta les. Janez odgovori kratko, da hlapci.

»Ampak iz čegavega?« je vprašal osorno tujec.

»Menda iz Kovačevega,« je odgovoril mirno Janez.

»Tako? Le povej Kovaču, da ga že dolgo zasledujem, da krade les iz mojega. Poglej tukaj moje črke, ki sem jih v les vtisnil, da bi drevesa zaznamoval. Zadnji čas je, da sem na to prišel. Grdo je to od njega. Pa je že prav, se bomo že drugod pomenili.«

Tako je govoril tujec in odšel. Težko je bilo Janezu pri srcu. Pogledal je debela in res videl v njih znamenja.

Kakor po navadi, je prišel Kovač k skladišču okoli devete ure. Janez je pristopil k njemu ter mu povedal, kar je videl in slišal. Popisal je tujca in Kovač je takoj uganil, kdo da je bil.

»Kaj mi more« — je bil njegov od-

govor. »Saj me poznaš, da sem pošten«, je dejal Kovač in odšel.

Janez je opravljal svoja dela naprej kot po navadi, a nemir je vladal v njegovem srcu.

Čez štirinajst dni je dobil povabilo na sodnijo kot prič. Tudi Kovač je moral iti. Bil je celo takó prijazen, da ga je vzel na svoj voz — in peljala sta se proti trgu. Še nikoli ni bil Kovač tako prijazen z njim, kot sedaj. Ustavila sta v gostilni in Kovač je plačal Janezu dober zajutrek. Še več! Ko sta plačala, je Kovač odprl denarnico in rekel Janezu: »Na, tu imaš, Janez, za priboljšek, ker si pošten človek, tu imaš za praznike«. In dal mu je bankovec za dvajset kron. Čudno je bilo pri srcu Janezu. Nič kaj rad ni vzel tega daru. A ker si je bil v svesti, da ima mirno vest, je denar vzel in ga spravil.

Šla sta v sodnijo Kovač je stal in govoril mirno, kot po navadi. Ko ga je sodnik vprašal, odkod je bil tisti les, je Kovač se zravnal po konci, pokazal na Janeza ter djal: »No, Janez, pa ti govori, če ni bil res moj.«

In Janez je vstal, bled na obrazu, pa odkritih očij je dejal kratko, odločno: »Ne«.

1.127.890, ki so se porazdelili na delavce pod zemljo l. 1912. 878.811, l. 1913. 909.834 in na delavce nad zemljo leta 1912. 310.354, leta 1913. 218.056.

Po grofijah so bili porazdeljeni: Northumberland leta 1912. 59.313, leta 1913. 61.010; Durham leta 1912. 159.624, leta 1913. 165.807; Lancashire in Cheohire leta 1912. 105.780, leta 1913. 108.021; Yorkschire leta 1912. 161.723, leta 1913. 170.368; Dazbiyshire leta 1912. 58.950, leta 1913. 60.339; Notts in Leicestershire leta 1912. 49.377, leta 1913. 50.941; Staffordshire leta 1912. 58.778, leta 1913. 60.691; Južni Vales in Mouth leta 1912. 225.535, leta 1913. 233.134; Lanarkshire leta 1912. 57.930, leta 1913. 60.084; Fileshire leta 1912. 28.653, leta 1913. 29.322; drugi kraji leta 1912. 123.502, leta 1913. 128.143.

Iz teh števil se razvidi, da je narastlo število gorskih delavcev na Angleskem v enem letu za 38.725. Lepo število!

Rdeči križ v belem polju.

V teh usoda polnih dneh velikega srpana, ko je nastala potreba, da veličastna organizacija »Rdečega križa« na okrvavljenem polju udeležiti svoj preblagi človekoljubni namen, je poteklo ravno pol stoletja njenega obstoja.

Dne 8. avgusta 1864 so se zbrali zastopniki šestnajstih držav v Genfu, da sklenejo genfsko konvencijo ali mednarodno pogodbo. Dne 27. avgusta se je določil rdeč križ kot varuh ranjenec, bolnikov, njih strežnikov in potrebnih priprav. Ne smemo pa pozabiti, da so posamezni narodi imeli že davno take organizacije, potom katerih se je vedno strmeljo za tem, da se rane, ki jih človek zada, on tudi izleči. Šlo se tedaj ni za kako novoustanovljenje, ampak za združenje moči, ki je imelo že takrat staro predzgodovino. Že pred tisoči leti v zgodovini društva, ki so se v času vojne strnile, da strežejo svojim sodrugom. Ta društva so se po običaju srednjega veka nazivala redove. Viteški redovi, ki so se oborožili, da izderejo paganom božji grob, so se sicer v svoji časti in slavoohlepnosti kmalu izpridili in pozabili njih človekoljubni namen; tradicije pa so nam ostale ohranjene do današnjega dne. V vrstah sedanjega »Rdečega križa« nahajamo še danes viteze sv. Ivana, viteze sv. Jurja in malteški viteški red. Dočim je bila poprej pomoč in postrežba čin proste volje, se je ista v času napoleonovih vojsk prvič morala podvreči vojaški disciplini.

Preveč bi bilo trditi, da je Napoleonu narekovalo njegovo usmiljeno srce skrb za ranjence njegove armade, ne, spoznal je marveč svojo korist. Blago in vzorno je bilo delo, ki so ga takrat storili francoski zdravniki za ranjence. Ko so se v 19. stoletju začele armade spopolnjevati in pomnoževati je korakoma rastla tudi morija med vojujočimi se vojaki. Od 83.000 mož, ki jih je Anglija v teku dveh let odposlala v krimsko vojsko, jih je padlo in umrlo pri Sebastopolu 16.000, to je vsak peti mož. V bolnicah pa je kosila še hujše kolera. Takratni angleški vojni minister lord Sidney je odposlal na bojišče slovito žensko in pomočnico, mis Vigtigale, katera je z njenim razumom, z vstrajnostjo in lastno vdanostjo v božjo voljo ves angleški bolniški aparat pripravila na stopnjo pravega pomena. Pod njenim okom je večina bolnih zopet ozdravila, dočim je pobrala smrt njih dobro polovico.

Z gospo Vigtigale je napočila za vso vojno-sanitetno službo nova doba; prvi so jo posnemali Rusi. Velika knežinja Pavlovna — princesa virtemberška — je uvedla zboljšave v ruske bolnišnice; na bojnih poljih pa je ostalo še pri starem; za muke ranjencev se ni nihče zmenil.

Veliko klanje pri Solferinu bodi z ozirom na preobrat v vojni zdravniški službi blagoslovljeno! Velik prijatelj človeštva, Henrik Dunant iz Genfa, ki je dan po bitki obiskal bojno polje, je v svoji knjigi »Spomini na Solferino« v živih barvah opisal grozote vojske, po kateri se je pustilo ranjence same sebi prepuščene ležati tam, kjer so padli. Po njegovem neumornem delovanju je prišlo do reforme vojnega prava; iz solferinske krvi je vzklika zdravilna cvetka: »Rdeči križ«. Dunant in njegovi somisleči so vstrajno zahtevali: Ranjenec naj trpi le toliko, kolikor zahteva potek vojske; v trenutku, ko postane za vojevanje nesposoben, pa ima pravico do pomoči, on prenehal je biti sovražnik. Pomoč pa se ne sme kaliti ali iz sovražnosti ovirati. Zdravniki, bolnice in vse za zdravljenje namenjene priprave naj se ne napadajo in uničujejo... Izključeno je, da bi vojaško-sanitetno moštvo bilo samo kos veliki nalogi, in če bi se prav opdvojilo ali celo potrojilo. Treba se je obrniti na prebi-

valstvo. Izda se torej naj oklic in prošnja na vsakogar, po vseh deželah, na vse stanove, možem in ženam, srečnim princesam in ubogim vdovam, z eno besedo na vse, pri katerih se pričakuje kaj usmiljenja do bližnjega. Vse to naj se smatra kot npravne zapovedi človeštva. Te besede niso padle na nerodovita tla, ampak so izzvale glasen odmev v vseh srcih; uspeh je bila genfska konferenca iz leta 1863. Že poprej pa se je v ameriški stanovski vojski izkazala predpoda današnjega »Rdečega križa«, ko je »združena zdravniška komisija društev ameriških gospej« prekosila vso poprejšno tozadevno delovanje. Blagor leta 1864. ustanovljenega »Rdečega križa« se je izkazal že v vojnah leta 1866. Dasiravno Avstrija takrat še ni bila članica genfske pogodbe, je kralj Viljem dal povelje, da mora njegova armada vse točke pogodbe napram sovražniku vestno izpolnjevati. Nasprotno pa je Avstrija storila isto in tako se je blagodejen namen »Rdečega križa« na čeških bojiščih prvokrat v polni meri obnesel. Od tedaj sem se je organizacija razvila in izpopolnila in v raznih bitkah dokazala, da stoji na taki stopnji kulture, da je nobena vojska več ugonobiti ne more.

Vojni dogodki

od 25. do 31. avgusta 1914.

Na srbsko-črnogorskem bojišču za enkrat nič novega. Veličastni, silni dogodki pa se odigravajo na **ruskem bojišču**. Na 400 km dolgi črti se naše hrabre čete merijo z ruskimi in dosežajo zmago nad zmago. Dne 25. avgusta je naša armada, ki pod vodstvom generala Dankna na ruskih tleh prodira proti Lublinu, pri **Krasniku** porazila številno in močnejšo rusko armado in vjela 6000 Rusov, zaplenila 28 topov, mnogo strojnih pušk in 3 ruske zastave. Tudi pri Zamostju in severno in vzhodno od Tomaževa na gališki meji naše čete zmagujejo Ruse ter so že vjele na tisoče sovražnikov in zaplenile mnogo topov. Z vseh točk bojišča prihajajo ugodna poročila o naši stvari in je vsak hip pričakovati velikih odločitev.

Na **nemško - ruskem bojišču** so se vršili veliki boji pri Tanenbergu, Hohensteinu in Ortelsburgu v vzhodni Prusiji. **Zmagali so Nemci**, ki so napadli Ruse od treh strani, jih vrgli proti mazurskemu močvirju in **vjeli 60.000 ruskih** vojakov. V bojih v vzhodni Prusiji sta padla tudi dva ruska velika kneza: Ivan in Oleg Konstantinovič. Ivan Konstantinovič je bil zet srbskega kralja Petra.

Na **Francoskem in Belgijskem Nemci zmagovito** prodirajo dalje in dalje. Osvojili so silno močni trdnjavi **Longwy** na Francoskem in **Namur** v Belgiji. Pri Sen Kantenu na Francoskem in pri Namurju na Belgijskem so se Nemci pomerili tudi z angleškimi armadami, ki so prihitele Francozom in Belgijcem na pomoč in bile tudi z njimi vred popolnoma poražene. Staroslavno belgijsko mesto Löwen so Nemci popolnoma razdejali, ker so se prebivalci sovražno obnašali proti nemškimi vojakom.

Belgijci se zanašajo sedaj le še na močno utrjeni Antwerpen, Francozi pa na Pariz, ki je najbolj utrjeno mesto na svetu. Toda ogromni nemški topovi, ki imajo 42 cm v premeru, bodo igraje podrli tudi ti dve zadnji zatočišči Francozov in Belgijcev. In potem bo treba ponižno prositi za mir.

Pri Helgolandu v **Severnem morju** je močno angleško brodnjavo presenutilo mnogo slabejšo nemško flotilo po ljutem boju potopilo tri male križarke: »Ariadne«, »Köln« in »Mainz« in eno torpedovko. V španski luki Río del Oro so Angleži potopili veliki nemški parnik »Kaiser Wilhelm der Grosse«, ki je bil spremenjen v pomožno križarico. **Japonci** so že začeli napadati nemški Kiaučau na Kitajskem. **Angleži** so pa zasedli zapadnoafriško nemško kolonijo **Togo**.

Severnoameriške Združene države so izjavile, da ostanejo nevtralne.

Maroška vlada je po nalogu Francije in Anglije izgnala avstrijskega in nemškega diplomatskega zastopnika v Tangerju in se tako postavila v vrsto naših sovražnikov. Maroko je važen zato, ker leži ob morju nasproti Gibraltarju.

Avstrija je radi jasnosti položaja **napovedala vojno Belgiji** in prekinila diplomatske zveze z **Japonsko**.

Pasjeglavci.

O pasjeglavcih so nam včasih v dolgih zimskih večerih pravile naše stare mamice strašne stvari. O Turkih, tej šibi božji, so nam naši starši tudi

pripovedovali grozote, o njih zlodejskih so nam veliko pripovedovali in veliko smo čitali o njih. Krvave so zgodbe, ki jih opisuje Sinkievič v svojih popisih poljskih vojska z raznimi narodi, a ko smo dozoreli v može, smo si predstavljati, da v naših časih take strahote niso več mogoče. Bili so res še Turki, ki so mučili naše vojake, ko so leta 1878. zasedli Bosno in Hercegovino. Nikdar bi si pa ne mogli predstavljati, da niso nič manj grozoviti kakor Turki krščanski narodi in še manj, da prekašajo v grozodejskih mohamedanske Azijate krščanski, slovanski (?) Srbi, v katerih kulturo (?) je bilo še pred kratkim toliko Slovencev in Slovencev zaljubljenih. Strašen sarajevski zločin je odprl oči srbskim zaljubljenem in zaljubljenkam, a kar zdaj tam doli v Srbiji — Srbi in Srbkinje zagrešujejo nad našimi hrabriimi, junaškimi vojniki, je nekaj tako strašnega, nekaj tako krutega, da kaj takega še nisem čul in čital tudi v popisih grozodejstev tistih narodov, ki žro človeško meso.

× × ×

Mradi rezervni častnik, gospod **Pa-vel Cvenkel**, ki je bil v neki bitki s Srbi trikrat ranjen in ki je zdaj pri svoji rodbini v Ljubljani, je pripovedoval »Slovenčevemu« uredniku (»Slovenec, 23. avgusta 1914): »Srb je neodkritosrčen, zahrbtn; njegova nekdanja hrabrost se pač pokaže najbolj v krutosti, ki jo kažejo na naših vojaki. Nekemu praporščaku (Jelačičevega pešpolka), so Srbi prerezali trebuh, iztaknili so revežu oči, v trebuhu pustili zataknen bajonet, v globini, iz katerih so mučeniku iztaknili oči, so položili malo kamenje...

Nekemu avstrijskemu topničarju so iztaknili oči, odrezali mu nos in jezik ter so ga tako onečastili, da si pisec tegale sestavka tega grdega, v nebo vpajočega mučeništva niti zapisati ne upa. Tega topničarja so srbski novodobni pasjeglavci tako onečastili, da kaj takega še nisem nikdar čul in tudi čital ne, dasi mi niso neznane grozodejstva, ki jih je kdaj zagrešil človeški rod. Sramujem se, da sem Jugoslovan radi nečuvnih krutosti, ki jih zagrešuje zločinska srbska roka nad tistimi našimi vojniki, ki padejo nečloveškim Srbom v roke. Ti kruteži niso več kristjani. Izgubili so s svojimi divjaštvii pravico, da se nazivajo kulturen, in še krščanski narod!

× × ×

Drugo poročilo: V zadnjih bojih pri Šabcu in Valjevu se niso Srbi ozirali na najenostavnejša načela, ki jih predpisuje človekoljubje. Srbi niso spoštovali »Rdeči križ«. Streljali so na zdravnike, ki so hoteli ranjencem na pomoč, streljali so na bolniške strežnike. Celo ženske so iz zasede streljale na avstrijske zdravnike. Srbkinje in po njih našuntani srbski otroci, a tudi srbski vojaki, niso niti mrtvece pri miru pustili in so jih oplenili.

Molitev med bitko.

Oče, jaz kličem Te!
Dim me obkroža rjovečih topov,
pušek cevi prše ogenj zmir nov.
Bitek Voditelj, jaz kličem Te!
Oče, Ti vodi me!

Oče, Ti vodi me!
Vedi me k zmagi, popelji v pogin —
jaz Te priznavam, Gospod vrh višin!
Kakor Ti drago je, vodi me!
Bog, jaz spoznavam Te!

Bog, jaz spoznavam Te!
Naj si bo že v žuborenju valov,
Ali zdaj v bojnem gromenju topov:
Vir vse dobrote, spoznavam Te!
Ti blagoslovi me!

Ti blagoslovi me!
Tebi žrtvujem življenja jaz cvet;
Si ga podaril — ga vzeti smeš spet!
Pusti živeti — umreti me:
Oče, veličam Te!

Oče, veličam Te!
Saj ne borimo za zemsko se last,
Ščitimo z mečem domovja le čast!
Padem naj — z zmago proslavljam Te:
Tebi udajem se!

Tebi udajem se!
In naj me bojni grom kliče i v smrt,
Naj mojih žil krvi pot je odprt:
Tebi, oj Bog moj, udajem se!
Oče, jaz kličem Te!

Kako se je mogoče obvarovati zastrupljenja pri delu s svincem.

1. Pri vseh delih naj delavec pazi na največjo snago, posebno je paziti, da se ne razvija nepotreben prah. Tudi izven dela je treba držati strogo snage.

2. Pri delu je nositi posebne delavne obleke, pri delih pa, kjer se močno kadji (praši), tudi pokrivalo in respirator (priprava za čiščenje vdihanega zraka, ki se dene na usta in nos). Obleke se morajo zamenjati vsaj vsak teden enkrat. Navadne obleke je med delom varovati nesnage in prahu. Najbolje jih je zapreti v posebne omare izven delavnega prostora.

3. Delavci, ki imajo opraviti s svinčcem, s svinčnimi zvezami ali s svinčnimi zmesi (legirani), naj zavživajo močno in kolikor mogoče mastno hrano, da se vzdrže alkoholnih pijač.

4. V prostorih, v katerih se uporablja svinec, oziroma s svinčcem pomešane tvarine, se ne smejo nositi ali spravljati jedila in pijače in se v teh prostorih ne smejo uživati. Odločno je prepovedati kajenje, žvečenje in nosljanje tobaka v delavnih in pristranskih prostorih.

5. S seboj prinesena jedila in pijače se morajo spraviti do povžitja na ta način, da ne pride do njih noben prah in nobena nesnaga. Povžijejo naj se le v nalašč za to odločenih odmorih, kjer se pa nahajajo posebne jedilnice, le v teh.

6. Ob zaključku ali prekinjenju dela naj se umijejo roke in obraz, posebno brada in usta, z mogoče toplo vodo, kolikor najbolj mogoče. Usta naj se izplaknejo z vodo pred vsakim pitjem.

7. Umivanje naj se vrši ako le mogoče zunaj delavnih prostorov.

8. Tobak, fajfe in druge kadilne priprave ter jedi se ne smejo spravljati v žepe delavne obleke.

9. Vsak teden naj se vsak delavec vsaj enkrat pošteno skopje in naj se izmijejo posebno lasje in brada.

10. Pri vsakem najmanjšem čutu bolesterne slabosti naj se vsak delavec zgleda pri zdravniku in mu ob tej priliki pove, da dela pri svincu, svinčnenih vezeh ali mešanici (legirungi).

Opustiti je tudi že samo na sebi ostudno pljuvanje po tleh.

Ta-le pravila lahko veljajo za vsa ona dela, pri katerih se človek more zastrupiti, posebno za delo s živim srebrom.

Ali delavske knjižice ali le izkaznice.

Naš obrtni zakon zahteva, da mora imeti vsak pomožni delavec delavsko knjižico, ki služi obenem tudi kot izkaznica za dotično osebo. Delavske ali rokodelske knjižice so zelo stara pravica. V prejšnji bolj obrtno družabni dobi se je ta knjižica imenovala »Potna knjižica« ali »Wanderbuch«. To je bil dokument brez katerega nobeden delavec ni mogel dobiti posla. Potna knjižica je bila prava slika lastnika. V knjižici je bilo napisano lastnikovo ime, priimek, rokodelstvo, lastni kraj, občina in dežela, v katero je bil pristojen. Mojstri, katerim je pomočnik pri vstopu v delo moral izročiti knjižico in jo hraniti do pomočnikovega izstopa iz dela, so vpisavali v te knjižice, pomočnikove dobre in slabe strani pridnosti in strokovnega znanja, kakor tudi moralnega vedenja. Te knjižice so bile pa tudi pomočnikom dragoceni zakladi. Z njimi so se ponašali in dokazovali, koliko sveta da so prepotovali, v katerih deželah in mestih so delali. V knjižicah so bili podpisani razni znameniti in neznameniti mojstri, od katerih je imel pomočnik razne spomine in vtise.

Toda te domače šege in navade v rokodelstvu so polagoma izginile. Staro idilno »vandranje« je skoro popolnoma prenehalo in naredilo prostor organiziranemu posredovanju dela. Zato in še iz drugih vzrokov, so prišle delavske knjižice iz »mode« in celo na slab glas. Naravno je, da se med delavstvom čimdalje bolj čuje zahteva po odpravi del. Knjižic, ako te služijo gotovim ljudem v namene sebičnosti in škodovanja delavcev. To se opazuje največkrat ob prilikah delavskih sporov. Je pa tudi še drugi vzrok, ki govori za odpravo delavskih knjižic v sedanji obliki, in to je službena enakopravnost med delodajalcem in delojemalcem. Delavec naj bi se moral vedno izkazovati z dokumenti in spričevali, med tem ko delodajalec ne da nobenega spričevala, da je res pošten in da delavca ne bode ukanil. Pa tudi dejstvo, da drugim uslužbencem ni potreba knjižic govori za odpravo te preživlele naprave. Kje ima kako knjižico državni uradnik ali pa drugi slični uslužbenci. Spričevala zadoščajo za vse slučaje. Zato naj se tudi glede delavskih knjižic napravi reforma. Vlada sama ni proti odpravi delavskih knjižic. Nasprotujejo le tisti, ki imajo delavca še vedno za manj vrednega in poštenega. V Nemčiji in Ameriki že davno ni delavskih knjižic in vendar vidimo, da tam delo veliko

bolj napreduje kot pri nas. Po sedanjem stališču zadeve, bi se delavske knjižice odpravile za vse polnoletne delavce. Mladoletni bi jih morali še nadalje imeti. Namesto knjižic, pa se vpelejo izkaznice, s katerimi bi se delavec izkazal. O delu in sposobnosti bi se morala izdajati navadna spričevala. Izkaznice in spričevala bi hranil delavec sam.

Socialna sekcija v norveškem trgovskem ministrstvu.

Dne 1. julija 1913 se je spremenilo norveško trgovsko ministrstvo v pritrženjem državnega zbora v ministrstvo za socialne zadeve, industrijo in ribarstvo.

Dotlej je obstajalo trgovsko ministrstvo iz dveh oddelkov ali sekcij za industrijo in socialna vprašanja ter za paroplovne zadeve. Za razpravo socialnih vprašanj je obstajala v prvi sekciji posebna pisarna (Socialkantor), kateri so pripadale sledeče tvarine: Delavske razmere, delavska zakonodaja in tovarniška inspekcija; delavni svet; državna zavarovalnica; prizivna komisija državne zavarovalnice; postave za zapiranje trgovin; pekavska zakonodaja; javni izkazi dela; blagajne za brezposelne; dovolitve posredovalnic za službe; uradna statistika v kolikor ni spadala v državni osrednji urad; gorniška (rudarska) zakonodaja; podeljevanje koncesij za rudarstvo inozemcem in trgovski register. Ta socialni urad tvori jedro socialne sekcije novega ministrstva iz katerega je izločena gorniška zakonodaja, trgovski register in oddaja rudarskih (gorniških) koncesij. Sprejeli so se v socialno sekcijo od drugih uradov sledeči posli: Od justičnega ministrstva: Zdravstvene zadeve; postave o varstvu otrok, zadevajoče zakonske in nezakonske otroke in otroke v tuji preskrbi, revizija zakona o nedeljskem počitku, razglasitve v korist malim posestvom, revizija zakona o privatnem posredovanju dela, kontrola izseljencev in prizivi proti oddelkom oblasti o alimentih (preskrbnin). Od finančnega ministrstva: Delavsko gospodarstvo in stavbne banke, nadzorstvo and zavarovalnicami za življenje, bolniške in podporne blagajne. Od učnega ministrstva zadeve o splošni morali in treznosti gibanje. Od kmetijskega ministrstva so se sprejele zadeve o vzornih gospodarstvih, poizkusi s kmetijskim gospodarstvom za revneje sloje na podlagi združništva in preskrbovanje brezposelnih z delom v občinskih delavnih skupinah. Od centralnega statističnega urada se je priklopila statistika o delavskem posredovanju in brezposelnosti, kolektivne pogodbe in delavski spori in organizacijske razmere delodajalcev in delavcev, delavne in plačilne razmere, cene živila in zadržištvo.

Socialni odsek se deli v tri oddelke. Prvi (Lovkantor) ima nalogo pri-

pravljati postave, drugi (Socialkantor) ima zadeve tovarniškega nadzorstva in socialnega zavarovanja in tretji (Kantor für Socialstatistik) pa preskrbuje socialno statistična dela.

Obstoječa sekcija za paroplovbo se je oprostila. Paroplovne zadeve v kolikor niso socialnopolitičnega značaja, so se prepustile ministrstvu za zunanje zadeve. Socialnopolitična vprašanja ladjeplovnega obrata, kakor: življenska preskrba na ladjah, preskrba zdravil, mornarska izkazila v inozemstvu, uprava mornarskih fondov, pomožnih in podpornih blagajn za bolne mornarje, so se dodelila socialni sekciji novega ministrstva.

Iz predstojećih podatkov se vidi, kako se nekatere države brigajo za socialno vprašanje.

Okno v svet.

»Ilustrirani Glasnik«. Četrtek, 3. t. m. izide novi tednik »Ilustrirani Glasnik«. Priklicala ga je v življenje vsestranska želja in živa potreba. Različna časnikarska poročila nam ne zadoščajo več — svoje vojake, ki se bore na mejah za našo srečo in blagor, hočemo videti v podobah! Težji želji bo ustregel »Ilustrirani Glasnik«. Prinašal bo vsak teden obilo slik z raznih bojišč, v podobah popisoval življenje naših vojakov v taborišču in pri krvavem delu, prinašal slike imenitnih dogodkov v drugih državah in znamenitih prireditvah doma, skratka — njegove fotografije bodo na najzabavnejši in najzazornejši način pripovedovalec o življenju doma in v svetu. List bo razen tega prinašal več mikavnih povesti, popise vojaških doživljanj, splošno zanimive poučne članke in mnogo drugega zabavnega gradiva. Da zadoščimo potrebi po točnih in naglih poročilih, bo list izhajal vsak četrtek na dvanajstih velikih straneh. Cena »Ilustriranemu Glasniku« je izredno nizka, tako da je celó tujih listov zelo malo, ki bi se mogli z njim primerjati, zlasti če upoštevamo, da se bo list tiskal na lepem in solidnem papirju ter da bo imel prvovrstne reprodukcije. — Naročnina do novega leta 1915 stane samo 2 K 70 vin. Naročnina se plača vnaprej.

† PATER FRANC KS. WERNZ.

V Rimu je umrl ponoči 20. m. m. general jezuitov pater Franc Ks. Wernz. Rajnik je bil rojen 4. decembra 1842. v Rottweilu na Württemberskem. V red Družbe Jezusove je vstopil kot novinec v 15. letu, dne 5. decembra 1857. Filozofijo je študiral od leta 1860. naprej v Maria Laachu. V vojski leta 1870. je stregel mladi jezuit ranjenecem. V duhovnika so ga posvetili leta 1871., študije je dovršil leta 1872. Od leta 1875. do leta 1887. je poučeval v domačem zavodu iz Nemčije izgnanih jezuitov v Ditton Hald na Angleškem kononično pravo, leta 1882. je bil pozvan za profesorja kononičnega prava na Gregorijansko vseučilišče v Rim, kjer je postal leta 1904. rektor tega zavoda, 8. septembra 1906 je bil izvoljen za generala

Družbe Jezusove. Rajnik je veliko pisal in je bil učenjak. Stalne vrednosti je njegovo delo »Ius decretalium«, ki obsega zdaj veljavna določila kononičnega prava.

ZVIŠANJE ŽENSKEGA DELA V NEMŠKEM KOVINARSTVU.

Statistika »Zveze kovinskih delavcev« dokazuje, da se o tej stroki na Nemškem množi žensko delo. Po poizvedbah znaša v Berlinu število ženskih kovinskih strožnikov 0,45 odstotkov vseh delavcev te stroke. Ako je to za sedaj le majhen del v tej stroki zaposlenih moških, se je v Berlinu od leta 1910. pomnožilo število kovinskih strugaric od 104 na 300. Vsekako pa je pričakovati, da število še zraste.

Tudi v knjigoveško obrt vdirajo v Nemčiji ženske čimdaljebolj. Od leta 1895. do 1907. se je pomnožilo število delavk v tej obrti za 13.551 ali 99,9 odstotkov. Število moških delavcev je v isti dobi poskočilo za 10.067 ali 27,8 odstotkov. Pri kartonaži se je žensko osebje pomnožilo za 916 oseb, enako 99,2 odstotka, moški delavci pa za 7578 oseb ali 86,1 odstotek. Med tem ko znaša skupno pri vseh industrijskih strokah 8 mladoletnih na 100 zaposlencev, znaša pri knjigoveštvu ta odstotek 14,7, to je 5630 moških in 6292 ženskih mladoletnih.

Kolikor se plačilnega načina tiče, dela (po poročilu za 35.800 oseb) 15.462 oseb proti časovni plači, 14.520 v akordu in 4725 menjajoče v akordu in časovni plači. 13.644 delavk je navedlo plače iz česar se razvidi sledeče: 1141 delavk je zaslužilo tedensko do 7 mark, čez 7 do 10 mark je zaslužilo 3768, 10 do 15 mark 3636, nad 15 do 20 mark 2685, nad 20 do 25 mark 384 in nad 25 mark 30 delavk. Povprečni zaslužek po teh navedbah znaša pri delavkah 12,52 mark tedensko.

Kakor v Nemčiji, se ženskam tudi pri nas odpirajo nova dela oziroma mesta, katera so bila preje izključno last moških delavcev in uslužbencev.

OBVEZNOST KOLEKTIVNE (SKUPNE) DELAVSKE POGODBE.

Pojavljali so se velikokrat dvomi, ali je kolektivna pogodba za pogodnike v vseh slučajih veljavna ali ne. C. kr. obrtno sodišče na Dunaju je to vprašanje v eni najvažnejših točk rešilo dne 5. jaiuarja t. l. Neki obtoženi mizarski mojster je dogovoril z pomočnikom nižjo plačo, kakor pa je bila sklenjena skupno med mojstri in pomočniki. Pomočnik je potem zahteval, da mu mojster izplača skupno (kolektivno) pogojeno plačo. Ker tega ni hotel, ga je pomočnik tožil in obrtno sodišče je razsodilo, da ima mojster plačati zahtevano plačo. V razsodbi pravi, da je vseeno, ali je bil dotični pomočnik ob času sklepanja pogodbe organiziran ali ne. Pogodba se je sklenila za pomočnike po pomočniškem odboru z vsemi mojstri in sta se oba dela zavezala držati pogodbo, kar velja tudi za tožitelja. S to

razsodbo se je postavilo sodišče na edino pravo stališče. Kolektivna pogodba mora veljati vedno in povsodi za celo dotično stroko v okolišju, za katerega je bila sklenjena. S tem je ustvarjena jasnost in uveljavljeno tudi načelo organizacije. Naj bi si delavci to dobro zapomnili in se v bodoči dobi z vso vne- mo skušali organizirati strokovno. Za Slovence imamo Jugoslovansko Strokovno vezo, ki bo v vsakem slučaju vršila dolžnost.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jože Gostinčar. Tisk Katoliške Tiskarne.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!
Samo 5 dni!
iz Hawre v New-York
francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkartje) za francosko linijo iz Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji cen!

in brezplačna posajnsila daje samo **ED. ŠMARDA**
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši „Kmetске posojilnice“.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vozenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov, zavratnilo, volne, bombaža, sukanoa itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov
Avđust Drelse, Ljubljana
— Mnogokrat odlikovana. —

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na **Štedilna ognjišča in peči**

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

Pravica strahovanja pristojna samo gospodarju, ne tudi njegovim pomočnikom in družinskim udom.

§ 100.

Dolžnosti gospodarjeve.

Gospodar naj skrbi za obrtno izobrazbo vajencev in naj mu ne odtega v to potrebnega časa in prilike, uporablja ga za druge opravke (§ 76.).

On, oziroma njegov namestnik je dolžan nadzorovati нравnost in vedenje mladoletnega vajenca v delavnici in zunaj nje; priganja naj ga k marljivosti, lepemu vedenju in izpolnjevanju verskih dolžnosti; opusti naj vsako grdo ravnanje z njim in naj varuje, da ne bodo tako ravnali z njim delavci in domačini ter naj skrbi za to, da se vajencu ne odkazujejo dela, kakor so prenašanje bremen i. dr., tako in za toliko časa, da niso primerna njegovim telesnim močem.

Gospodar, oziroma njegov namestnik, je nadalje dolžan, da tistim vajencem, ki še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, dá potrebnega časa za obiskovanje v § 99., odstavek 3., omenjenih zavodov, dokler popolnoma ne dosežejo učnega smotra, da jih priganja k obiskovanju teh šol in da omogoči nadzorovanje rednega šolskega obiskovanja s tem, da vajence prijavlja in objavlja pri šolskem vodstvu.

Ako mladoletni vajenec oboči ali uide, ali ako se primeri kaj drugega važnega, naj gospodar o tem takoj obvesti starše, varuhe ali druge njegove svojce, kakor tudi zadrugo.

Ako gospodar po svoji krivdi provzroči, da se naznanitev ali oprostitve vajenca zakasni za dalje nego štirinajst dni, stori prestopke obrtnega reda.

Vajenci se nahajajo le premnogokrat v kaj slabem položaju. Gospodarji jih navadno preveč uporabljajo v postranske namene, postopajo z njimi trdo in ostro, silijo jih k delu predolgo časa, zlasti s tem, da jim nalagajo tudi domača opravila, ter ne nadzirajo zadostno njihovega moraličnega življenja in šolskega obiskovanja. Jasno je, da na ta način trpi vajenčeva strokovna izobrazba. Da se taki in enaki nedostatki odpravijo, je v korist ne samo vajencev, ampak tudi gospodarjev samih, ker bi si lahko vzgojili boljših pomožnih delavcev. Kakor kažejo izkušnje, morejo v tem oziru največ dobrega zlasti obrtne zadruge storiti.

Ako prebiva vajenec pri gospodarju, tedaj mora le-ta v slučaju, da vajenec zbolji, skrbeti zanj. Ta dolžnost odpade, ako vajenec ne stanuje pri gospodarju. Ako bi trajala bolezen več nego tri mesece, sme gospodar razdreti učno razmerje.

rabe. — Dalje ni dovoljeno imeti vajence onim gospodarjem, katerim se je ta pravica odvzela za kazen v slučajih § 137 o. r., in sicer za nekaj časa ali za vedno. Proti takim ukrepom je dovoljen priziv tekom 14 dni na višjo obrtno instanco.

§ 98 a.

Učni čas.

Kolikor glede učnega časa ne veljajo posebni predpisi § 14. in § 114., lit. b, oziroma z ukazom na podlagi § 23., odst. 1 in 3, ali v zakonu z dne 26. decembra 1893. leta (drž. zak. št. 193), izdani predpisi, ne sme učni čas pri obrtih, ki se ne vršijo po tovarniško, trajati manj nego dve in ne več nego štiri leta, pri tovarniških obrtih pa ne manj nego dve leti in ne več nego tri leta. V teh mejah se določi učni čas v zadržinskih pravilih (§ 114., lit. b, in § 119 c, lit. f), oziroma v učni pogodbi.

Za posamezne svobodne obrte, ki se ne izvršujejo po tovarniško, more trgovinski minister, zaslšavši trgovinsko in obrtno zbornico, določiti ukazoma, da se učni čas skrajša na eno leto.

Ako je vajenec nekaj učnega časa že dovršil pri enem gospodarju, treba je v primeru, da pravilno prestopi h kakemu drugemu gospodarju, ta del učnega časa vračunati v skupni čas učenja.

Koliko časa se mora vajenec vežbati pri rokodelskih obrtih, o tem glej opombo pri § 14 „3. odst. Za druge obrte je merodajen § 98 a, ki zahteva pri netovarniških obrtih, da naj učna doba znaša 2 do 4 leta, pri tovarniških pa kvečjemu tri leta. — Po § 114. sme obrtna zadruga znotraj teh mej natančneje določiti dolgost učne dobe. — Kjer ni zadrug, merodajen je znotraj zakonitih mej prosti dogovor med strankama, koliko časa da se bode vajenec učil. — O zasilmem podaljšanju učnega časa glej § 99 b, 4., 5. in 6. odstavek.

§ 99.

Vzprejemanje vajencev.

Vajenci naj se vzprejemajo na podlagi posebne pogodbe, ki se mora skleniti tekom štirih tednov, potem ko se je pričelo učno razmerje. En izvod te pogodbe je takoj potem, ko je bila sklenjena, poslati zadržnemu načelniku, ako pa gospodar ne pripada nobeni zadrugi, občinskemu oblastvu, da se zabeleži v knjigo zapisnico, ki je za to določena.

Učna pogodba je prosta kolkov in pristojbin. Obsegati mora:

Solidno izdelane
dežnike in solčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do
jedri pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ogujivanju otrok in proti po-
tenju nog, skatlica 50 v.
Bibje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni koloidi, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
Sladur za otroke, skatla 60 v.
Tinktura za želodec, očvaljalno in želodec krepljeno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAK IN SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih
voznih koles in šivalnih strojev
= za rodbino in obrt. =

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Sladni čaj-zajtrk!
Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južna! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
mleke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladlin in
je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Moči! Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
otrok Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karna Trnkóczy, Schönbrunnerstrasse št. 106,
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 28, Radetzkyplatz št. 4.
V Gradcu: Sacstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Svoji k svojim!
A. LUKIČ
Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.
Konfekcijska trgovina
za dame, gospode, dečke in deklice
se najtopleje priporoča.

Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Tržiču,
Gorenjsko.
Najmodernejšje podjetje monarhije.
Otvoril sem lastno prodajalno
Na drobno v Ljubljani Na debelo
Breg št. 20 (Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg št. 10
Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volneno blago, kakor
ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih
in širinah; potrebščine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in salih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznane nizke cene!
Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in
kloti. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.
Vedno sveže blago!

Najboljša, najsigurneja prilika za štedenje!
Ljudska Posojilnica
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6
prilije, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni združniki, temveč tudi
cela dežela Kranjska
in jih obrestuje po
4 3/4 0/0
brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.
Načelstvo.

1. ime gospodarjevo, obrt, ki ga izvršuje in kraj, kjer prebiva;
2. ime (ime in priimek), starost in stanovanje vaječeve;
3. ako je vajenec nedoleten, ime, posel in stanovališče starišev,
varuha ali drugega zakonitega zastopnika;
4. dan (datum) pogodbe in koliko časa naj traja pogodbeno
razmerje;
5. določilo, da se zlasti — ne kraté drugih zakonitih dolžnosti,
katerim sta podvržena oba pogodnika — imetnik obrta zavezuje, da
da hoče vajenca v ročnosti svojega obrta, v katerem se naj izučil,
poučevati ali da ga bo dal poučevati po sposobnem namestniku in
da je vajenec dolžan pridno delati v tem obrtu;
6. vzprejemne pogoje v oziru na učnino ali na morebitno plačo,
na hrano, obleko, stanovanje in trajanje učne dobe, kakor tudi na
preskusno takso in na pristojbino za zglastev zadrugi in za izpu-
stitev iz učenja.
Najbistvenejše pogoje pogodbe naj občinsko oblastvo vzprejme
v delavsko knjižico.
Obrtniki, kateri se pri vzprejemanju vajecev ne drže strogo
teh določil, zakrivijo prestopok obrtnega reda.
Določbe tega paragrafa veljajo za nedoletne vajece (pred do-
vršenim 24. letom).
Zadruga sodeluje pri sklepanju učne pogodbe le pri onih obrt-
nikih, ki so njeni člani. Več o tem obsega § 114., točka a) in b).
Ako bi se določbe § 99. o vzprejemanju nedoletnih vajecev v
posameznem slučaju ne izpolnile, učna pogodba zaradi tega ni ne-
veljavna, pač pa postane dotični obrtnik vsled tega kazniv. (Uprav.
sod. razsodba 9. febr. 1895, št. 689.)
Primerjaj tudi opombe o sklepanju delovne pogodbe pri
§ 72. o. r.
§ 99 a.
Poskusni čas.
Učno razmerje se more, če se ni o vzprejemu vajenca določil
daljši poskusni čas, tekom prvih tednov razvezati po pričetku učne-
ga časa s tem, da enostransko odstopi ena ali druga obeh strank.
Poskusni čas ne sme trajati čez tri mesece in se naj vračuni
v učni čas.
V svrhu, da gospodar izpozna, ali ima vstopivši vajenec po-
trebne zmožnosti za dotični obrt, določi se večkrat poseben čas za
poskušnjo, ki pa ne sme trajati dalje nego tri mesece. Med časom
za poskušnjo sme vsaka stranka odstopiti od učne pogodbe, ne da
bi morala navesti za to posebne vzroke; nedoletni vajenec sme to

storiti seveda le z dovoljenjem zakonitega zastopnika (oče, varuh).
— V vsakem slučaju, bodisi da je bil dogovorjen poseben čas za
poskušnjo, bodisi da se je to opustilo, pa ima vsaka stranka pra-
vico, da tekom prvih štirih tednov po sprejetju vajenca odstopi od
učne pogodbe.
Ako bi vajenec zapustil gospodarja med časom za poskušnjo
in bi pozneje vstopil v učenje pri kakem drugem obrtniku iste vrste,
mora se mu tudi čas prve poskušnje vračunati v skupno učno dobo.
§ 99b.
Dolžnosti vaječeve.
Vajenec je dolžan biti gospodarju poslušen, zvest, molčljiv in
priden ter se mora spodobno vesti in v obrtu delati po gospodarje-
vem navodilu.
Mladoleten vajenec je podvržen očetovskemu strahovanju svo-
jega gospodarja, ki ga ima v varstvu in oskrbi.
Ako vajenci še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega
pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, so dolžni ob-
stoječe splošne obrtne nadaljevalne šole (oziroma pripravljalne
tečaje) kakor tudi strokovne nadaljevalne šole redno obiskovati
tako, kakor je predpisano v dotičnem učnem načrtu, dokler ne dose-
žejo popolnoma učnega smotra.
Minister za bogočastje in nauk določa sporazumno s trgovin-
skim ministrstvom, ali je pouk iste vrednosti.
Za tiste vajece, ki po lastni krivdi ne dosežejo zadostnega
učnega uspeha, ali se disciplinarnim potom začasno izključijo od
šolskega pouka more obrtno oblastvo na podlagi ovadbe od strani
šolskih nadzornih organov podaljšati redno učno dobo, ki je dolo-
čena v pravilih ali v pogodbi.
Učni čas se tudi podaljša, ako vajenec ne prebije predpisane
vaječiške (pomagaške) preskušnje, preden poteče učni čas.
Vendar se pa v obeh primerih v zmislu prejšnjih določil učna
doba ne sme podaljšati skupno za več nego pol leta.
Vajenec je sicer podvržen očetovskemu strahovanju gospodar-
jevemu, vendar ga gospodar ne sme strahovati tako, da bi trpel
telesno škodo. To bi bil prestopok § 421. kaz. zak., ki se kaznuje z
globo 10 do 200 K ali z zaporom treh dni do enega meseca. Ako bi
se kaznivo dejanje ponavljalo, ali ako bi se grdo ravnanje z vaje-
cem pokazalo kot posebno strogo, tedaj se kazni poostri. — Tudi se
more takemu gospodarju odvzeti pravica, imeti vajece, in sicer po
§ 137. obrtnega reda.